

Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi

The Journal of International Social Research

Cilt: 8 Sayı: 41 Volume: 8 Issue: 41

Aralık 2015 December 2015

www.sosyalarastirmalar.com Issn: 1307-9581

**ÖĞRETMEN ADAYLARININ İNSANİ DEĞER DÜZEYLERİ: ANADOLU ÜNİVERSİTESİ BEDEN
EĞİTİMİ VE SPOR ÖĞRETMENLİĞİ BÖLÜMÜNDE BİR ARAŞTIRMA**
**THE HUMAN VALUE LEVELS OF TEACHER CANDIDATES: A RESEARCH DEPARTMENT OF
PHYSICAL EDUCATION AND SPORTS TEACHING AT ANADOLU UNIVERSITY**

Dilek YALIZ SOLMAZ*

Öz

Bu araştırmanın amacı, öğretmen adaylarının insani değer düzeylerinin çeşitli değişkenler açısından tespitini yaparak değerlendirmektir. Araştırma grubunu, Anadolu Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Bölümünün birinci, ikinci, üçüncü ve dördüncü sınıflarında öğrenim gören 139 öğrenci oluşturmaktadır. Araştırmada veri toplama aracı olarak Dilmaç ve Arıcak (2012) tarafından geliştirilen “İnsani Değerler Ölçeği” kullanılmıştır. İnsani Değerler Ölçeği 39 maddeden oluşan bir ölçek olup, bireylerin insani değer düzeylerini ölçmeyi amaçlamaktadır. Verilerin bilgisayarla çözümlenmesinde, aritmetik ortalama, standart sapma, t-testi ve ANOVA kullanılmıştır. İstatistiksel çözümlenmelerin gerçekleştirilmesinde anlamlılık düzeyi .05 olarak benimsenmiştir. Araştırma sonucunda, öğrencilerin insani değerlerin ortalamasının üzerinde olduğu gözlenmiştir. İnsani değerlerin alt boyutları analiz edildiğinde, en fazla önem verilen değerler özgürlük, en az önem verilen değerler ise materyalistik değerler olduğu görülmüştür. Araştırma sonucunda öğrencilerin cinsiyetlerine göre insani değerlere sahip olma düzeylerine ait görüşlerinin hem insani değerler ölçeğinin bütününde (p=0.01) hem de kariyer değerleri (p=0.03), entelektüel değerler (p=0.01), maneviyat değerleri (p=0.02) ve materyalistik (p=0.00) değerler boyutlarında kadınlar lehine anlamlı bir şekilde farklılaştığı bulunmuştur. Ayrıca öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıf düzeylerine göre hem insani değerler ölçeğinin bütününde hem de alt boyutlarında istatistiksel olarak anlamlı bir farkın olmadığı görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: İnsani Değerler, Öğretmen Adayları, Beden Eğitimi ve Spor.

Abstract

The aim of this study was to investigate the human value levels of Physical Education and Sports Teaching Department students at Anadolu University in terms of gender and grade level. 139 Anadolu University Physical Education and Sports Teaching Department students were formed the research universe. In this study, “The Human Values Scale” developed by Dilmaç ve Arıcak (2012) were utilized. Scale is to determine human value levels of students and consisted of 39 items. In the data analysis, “arithmetic mean, standard deviation, t-test and ANOVA” was used. In the statistical analysis, 0.05 was accepted as the significance level. As a result of the study, it has been observed that participant student’ human values are above the average. Sub-dimensions of human values have been analyzed, freedom is considered as the most important value whereas materialistic values are considered as the least important. The research concluded that women are more inclined towards having humanitarian values in the fields of career (p=0.03), intellectual (p=0.01), spiritual (p=0.02) and materialistic (p=0.00). The humanitarian values of candidates have did not demonstrate any significant differentiation in accordance with grades.

Keywords: Human Values, Teacher Candidates, Physical Education and Sports.

GİRİŞ

Değer konusu günümüzde birçok alanda olduğu gibi eğitim alanında da en çok tartışılan ve incelenen konulardan birisidir. Bir toplumu bir arada tutan olguların belki de en önemlisi, toplumun bütün fertleri tarafından paylaşılan ve nesilden nesile geçen değerlerdir (Kayır, 2011: 1). Değerler, yaşam biçimimize ve mesleğimize bakış açımızı oluşturan yapı taşlarından biridir.

Değer kavramı ile ilgili pek çok tanımlama bulunmaktadır. Bu tanımlamaların ortak özellikleri, değeri, önem vermek ile ilişkilendirmeleridir. Sözlük anlamına baktığımızda, değer, bir şeyin önemini belirlemeye yarayan soyut ölçü, bir şeyin değdiği karşılık olarak ifade edilmektedir (TDK, 2010). Rokeach (1973: 5), değeri, özel bir davranış biçimini veya karşıt bir duruma karşılık, kişisel veya sosyal tercihlerin durumunu gösteren inanç olarak tanımlamıştır. Schwartz (1994: 20) değeri, arzulanan nihai durum veya işleyiş biçimiyle ilgili olarak, özel durumların ötesine geçen; davranış, insan ve olayların seçilmesi ve değerlendirilmesine rehberlik eden; ve öncelikli bir değerler sistemi oluşturmak için diğer değerlere kıyasla kendisine verilen öneme göre sıraya konulan bir inanç şeklinde tanımlamıştır. Başaran (1992: 14), değeri, bir nesne, işlem, fikir ve/veya eylemin örgüt içerisinde taşıdığı önemi belirleyen nitelik ve nicelik şeklinde tanımlamaktadır. Ayrıca değer, nesne, işlem, fikir ve/veya eylemin değerlendirilmesinde araç olarak kullanıldıklarını da belirtmektedir. Friedman, Kahn ve Borning (2006: 349) ise değerlerin, bir kişi veya bir

* Yrd. Doç. Dr., Anadolu Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi, Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Bölümü, Eskişehir.

grubun hayatta önemli gördüğü şeylere işaret ettiğini belirtmiştir. Sonuç olarak değer, insanların duygu, düşünce ve davranış boyutlarıyla yakından ilgili bir kavramdır.

Sosyal bilimciler değerlerin insan davranışlarını açıklamada temel bir öneme sahip olduğunu ifade etmektedir (Kuşdil ve Kağıtçıbaşı, 2000: 60). Değerler, bireylerin çoğu tarafından üzerinde uzlaşma sağlanmış ve paylaşılan gerçek davranış standartlarıdır. Davranışlarımıza rehberlik eden inançlar ve kurallardır (Hökelekli, 2010: 4). Değerlerin bireyin sergilediği davranış ve tutumlar üzerinde kalıcı etkilerinin olduğuna inanılmaktadır. Ayrıca değerlerin yaşamda uygun olan ya da olmayan, tercih edilen ya da edilmeyen şeyler hakkındaki kararlarımız ile ilgili olduğu da ifade edilmektedir (Rokeach, 1973: 7). Genel anlamda ifade edecek olursak değerler yaşantımızı etkilemektedir. Ancak bireyleri etkileme düzeyi değerlerin sosyal ve kültürel biçimlerine göre farklılaşmaktadır (Gökçe, 1994: 27).

Değerler, doğru ile yanlış ayırmamıza rehberlik eden temel inançlardır. Yaşama denge ve anlam katarak, toplumu oluşturan bireylerle birlikte yaşamamıza olanak tanırırlar. Değerler, öncelikle bireyin kendisinin sonrada toplumdaki diğer bireylerin yaşam kalitesini yükseltirler. Değerler doğuştan getirilmeyip, gözlem ve etkileşim sonucunda yaşayarak öğrenilirler (Bostrom 1999: 3).

Değerler, çevredeki olayları belirli bir süzgeçten geçirip, davranış, düşünce ve tutumlara yön vermeyi sağlayan olgulardır. Bireyin önem verdiği değerlerinin bilinmesi, yaşantısında karşılaşılabilecek olaylar ya da durumlar karşısında onun davranışlarının tahmin edilmesine yardımcı olabilir. Bu bakış açısı ile değerlendirecek olursak değer, bireylerin davranışlarına ve tercihlerine öncülük etmekte ve bu durum da değer kavramının incelenmesini önemli hale getirmektedir (Çalışkur, Demirhan ve Bozkurt, 2012: 220). Özellikle bir ülkenin geleceğinin mimarı olan öğretmenlerin buldukları konum açısından sahip oldukları değerler çok önemlidir. Çünkü öğretmenler kaliteli insan gücünün yetişmesinde, bireylerin sosyalleşmesi ve toplumsal yaşama hazırlanmasında, toplumun kültür ve değerlerinin genç nesillere aktarılmasında önemli rol oynamaktadır (Özden, 1999: 9).

Aileden sonra öğretmenler, çocuklarla en uzun süreli ve yoğun biçimde etkileşimde bulunan kimseler olarak onların gelişmelerini doğrudan izleme ve onları etkileme olanağına sahiptirler (Keskin ve Sağlam, 2014: 84). Bu nedenle öğretmenlerin değer tercihlerinin öğrencilere aktarılabileceği düşünülebilir. Aynı zamanda, öğretmenlerin davranışlarının öğrencileri etkilediğini belirleyen çok sayıda araştırma da bulunmaktadır (Brophy ve Good, 1984; Dickinson, 1990). Öğretmenler değerleri isimlendirip, bunların hayata geçirilebilir olduğunu ortaya koydukları zaman kişilik oluşması sürecinde çocuğa yaşam kadar değerli şeyler öğretmiş olacaktır (Yalmanlı, 2009: 1). Geleceğin emanet edileceği çocukların hangi değerlere göre yetiştirileceği, öğrencilerin eğitim süreçlerini yapılandıran temel unsurlardan birisi olarak değerlendirilebilir (Sarıcı Bulut, 2012: 219). Bu bakış açısından düşünüldüğünde, beden eğitimi ve spor öğretmenliği bölümünde öğrenim gören öğretmen adayları tarafından tercih edilen değerler önemlidir. Bu bağlamda, öğretmen adaylarının da bir öğretmen olacağı düşünüldüğünde, öğretmenlerin öğrenciler açısından bir rol model olarak görülmesi, öğretmen adaylarının insani değerler algı düzeyinin belirlenmesi gereğini ortaya koymaktadır. Bu noktadan hareketle bu çalışmada, öğretmen adaylarının insani değerlere sahip olma düzeyleri tespit edilmeye çalışılmıştır. Bu araştırmanın amacı, öğretmen adaylarının insani değerlere sahip olma durumlarının çeşitli değişkenler açısından tespitini yaparak değerlendirmektir.

MATERYAL VE YÖNTEM

Araştırmanın Modeli

Anadolu Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesi Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Bölümünde öğrenim gören öğrencilerin sahip oldukları insani değerlerin çeşitli değişkenler açısından belirlenmesinin amaçlandığı bu çalışmada tarama modeli kullanılmıştır. Araştırmada, insani değer düzeylerinin belirlenmesine ilişkin olarak, Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Bölümünde öğrenim gören öğretmen adaylarının görüşleri kendi koşulları içerisinde ve var olduğu şekliyle betimlenmeye çalışılmıştır.

Katılımcılar

Araştırmanın evreni, Anadolu Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği bölümündeki tüm öğrencilerdir. Araştırmada seçkisiz olarak belirlenen Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği bölümünün birinci, ikinci, üçüncü ve dördüncü sınıfından olmak üzere toplam 139 öğrenci bu araştırmanın örneklemini oluşturmaktadır. Araştırmanın çalışma evrenini oluşturan öğrencilerin kişisel özellikleri ile ilgili elde edilen bulgular tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1: Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Kişisel Özellikleri (n = 139)

Kişisel Özellikler		N	%
Cinsiyet			
	Kadın	68	48.9
	Erkek	71	51.1
Sınıf Düzeyi			
	1. Sınıf	33	23.7
	2. Sınıf	39	28.1
	3. Sınıf	38	27.3
	4. Sınıf	29	20.9

Tablo 1’de görüldüğü gibi, araştırmanın çalışma evrenini oluşturan öğrencilerinin %48.9’u kadın, %51.1’i ise erkektir. Öğrenim görülen sınıf düzeyine ilişkin olarak, birinci sınıf öğrencileri %23.7, ikinci sınıf öğrencileri %28.1, üçüncü sınıf öğrencileri %27.3 ve dördüncü sınıf öğrencileri ise %20.9 oranında çalışma evreninde yer almıştır.

Veri Toplama Aracı

Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Bölümünde öğrenim gören öğrencilerinin insani değer düzeylerini belirlemede Dilmaç ve Arıca (2012) tarafından geliştirilen “İnsani Değerler Ölçeği” kullanılmıştır. İnsani değerler ölçeği likert tipi olarak hazırlanan ve 39 maddeden oluşmaktadır. Ölçekte 0’dan 9’kadar dereceleme kullanılmıştır. Her madde “hiç önemli değil” yanıtı ile “çok önemli” yanıtı arasında önemsizden önemliye doğru onlu dereceleme ile yapılmış; her seçeneğe en olumsuzdan en olumluya doğru 0’dan 9’a kadar puan verilmiştir. Dokuz alt faktörden oluşan ölçek toplam varyansın %64.74’ünü açıklamaktadır. İnsani değerler ölçeğinin alt boyutları; toplumsal değerler (10 madde), kariyer değerleri (5 madde), entelektüel değerler (6 madde), maneviyat değerleri (4 madde), materyalistik değerler (3 madde), insan onuru (3 madde), romantik değerler (3 madde), özgürlük (3 madde) ve fütüvvet/cesaret (2 madde). İnsani Değerler Ölçeğinin faktörler bazında Cronbach alfa güvenilirlik katsayıları da hesaplanmıştır. Analiz sonucunda “Toplumsal Değerler” için .90, “Kariyer Değerleri” için .80, “Entelektüel Değerler” için .78, “Maneviyat” için .81, “Materyalistik Değerler” için .78, “İnsan Onuru” için .61, “Romantik Değerler” için .66, “Özgürlük” için .65 ve “Fütüvvet” için de .63 olarak hesaplanmıştır. Bu çalışmada, ölçeğin bütünü için Cronbach alfa güvenilirlik katsayısı “.91” olarak hesaplanmıştır. Ayrıca, ölçeğin alt boyutları bazında Cronbach alfa güvenilirlik katsayıları da hesaplanmıştır. Analiz sonucunda “Toplumsal Değerler” için .86, “Kariyer Değerleri” için .70, “Entelektüel Değerler” için .73, “Maneviyat” için .79, “Materyalistik Değerler” için .70, “İnsan Onuru” için .60, “Romantik Değerler” için .70, “Özgürlük” için .60 ve “Fütüvvet” için de .65 olarak hesaplanmıştır. Bu değer, araştırmalar için yeterli görülen “.70”lik standardından yüksek olduğu için, söz konusu ölçeğin bir bütün olarak araştırmalarda kullanılabilir nitelikte olduğu kanısına varılmıştır.

Verilerin Toplanması ve Analizi

2014-2015 güz döneminde, “İnsani Değerler Ölçeği” örnekleme oluşturan Anadolu Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Bölümünün birinci, ikinci, üçüncü ve dördüncü sınıflarında öğrenim gören öğrencilere araştırmacı tarafından uygulanmıştır. Araştırmada kullanılan veri toplama aracı, öğrencilerle yüz yüze anket yolu ile planlandığı doğrultuda uygulanmıştır. Gerektiği biçimde işaretlenmeyen ya da boş bırakılan çok az sayıdaki anket değerlendirme kapsamı dışında bırakılmıştır. “İnsani Değerler Ölçeği”ne ilişkin verilerin bilgisayara girilmesinde ölçekte 39 maddenin her biri için *hiç önemli değil* seçeneğine 0, çok önemli seçeneğine 9 puan verilmesi yolu benimsenmiştir. Ayrıca, anket formunda yer alan, öğrencilerin kişisel bilgileri de sayısal olarak bilgisayara girilmiştir. Araştırma ile ilgili analizlere başlamadan önce verilerin istatistiksel yöntem uygunluğunun tespiti için SPSS programı ile verilerin dağılımına bakılmış, dağılımın basıklık (kurtosis) ve çarpıklık (skewness) değerleri incelenmiştir. Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Bölümü öğrencilerinin İnsani Değerler Ölçeği puanları basıklık ve çarpıklık açısından incelendiğinde, verilerin normal bir dağılım gösterdikleri söylenebilir (Tablo 2). Verilerin dağılımı incelendikten sonra, verilerin analizinde kullanılacak olan testlere karar verilebilmesi amacıyla homojen olup olmadığı incelenmiş (Levene > 0.05), verilerin homojen olduğu tespit edilmiştir. Verilerin bilgisayarla çözümlenmesinde, araştırmanın amaçlarının gerçekleştirilmesine dönük olarak öğrencilerin insani değer düzeylerine göre aldıkları puanların aritmetik ortalamaları ve standart sapmalarının hesaplanması yoluna gidilmiştir. T-testi analizi, insani değerlerin cinsiyete göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek için kullanılmıştır. ANOVA analizi ise insani değerlerin sınıf düzeyine göre farklılaşp farklılaşmadığını tespit etmek için kullanılmıştır. Ayrıca Cohen *d* etki büyüklüğü kriteri için “.2= küçük, *d*”, “.5= orta, *d*” ve “.8= büyük, *d*” esas alınmıştır (1988).

BULGULAR

Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Bölümü öğrencilerinin insani değerler düzeylerinin araştırılması amacıyla elde edilen verilerin analizi sonucunda ulaşılan bulgular tablolar haline dönüştürülüp aşağıda yorumlanmıştır.

Tablo 2: Öğrencilerin İnsani Değer Düzeyleri (n = 139)

	N	Ortalama	SS	Skewness	Skewness Std. Error	Kurtosis	Kurtosis Std. Error
Toplumsal değerler	139	8.23	0.79	-1.279	.206	1.667	.408
Kariyer değerleri	139	7.89	1.04	-.955	.206	.168	.408
Entelektüel değerler	139	8.08	0.98	-1.999	.206	5.554	.408
Maneviyat değerleri	139	7.12	1.87	-.969	.206	.227	.408
Materyalisttik değerler	139	6.48	1.78	-.708	.206	.577	.408
İnsan onuru	139	8.26	1.14	-2.039	.206	4.459	.408
Romantik değerler	139	6.74	1.83	-1.104	.206	1.423	.408
Özgürlük	139	8.34	0.90	-2.102	.206	5.137	.408
Fütüvvet/cesaret	139	7.93	1.25	-1.410	.206	1.853	.408
İnsani değerler	139	7.80	0.80	-.991	.206	1.012	.408

Tablo 2’de, araştırmaya katılan öğretmen adaylarının İnsani Değerler Ölçeğinden aldıkları puanların aritmetik ortalamaları görülmektedir. Öğretmen adaylarının insani değerler ölçeğinin bütünden aldıkları puanların 0 ile 9 puan arasında değiştiği düşünüldüğünde, 7.80 ortalama ile öğrencilerin insani değerler düzeyinin ortalama puanların üzerinde olduğu görülmektedir. İnsani değerler ölçeğinin alt boyutları değerlendirildiğinde, özgürlük (Ort=8.34), insan onuru (Ort=8.26), toplumsal değerler (Ort=8.23) ve entelektüel değerler (Ort=8.08) puan ortalamalarının yüksek düzeyde olduğu söylenebilir. Aynı zamanda, fütüvvet/cesaret (Ort=7.93), kariyer değerleri (Ort=7.89) ve maneviyat değerleri (Ort=7.12) puan ortalamalarının ortalama değerlerin üzerinde olduğu ve romantik değerler (Ort=6.74) ve materyalisttik değerler (Ort=6.48) puan ortalamalarının ise ortalama düzeyde olduğu söylenebilir. Tablo 2 incelendiğinde öğretmen adaylarının ölçekte en düşük aritmetik ortalamaya sahip oldukları boyutun materyalisttik değerler; en yüksek aritmetik ortalamaya sahip boyutun özgürlük boyutu olduğu görülmektedir. Ölçek bütüne bakıldığında öğretmen adaylarına ait aritmetik ortalama değerlere ilişkin görüşlerinin “çok önemli” ye yakın olduğunu göstermektedir.

Tablo 3: Öğrencilerin Cinsiyetlerine Göre İnsani Değer Düzeyleri (n = 139)

		N	Ortalama	SS	t	p	Cohen’s d
Toplumsal değerler	Kadın	68	8.34	.72	1.669	0.10	
	Erkek	71	8.12	.84			
Kariyer değerleri	Kadın	68	8.08	.99	2.145	0.03*	.37
	Erkek	71	7.70	1.05			
Entelektüel değerler	Kadın	68	8.30	.84	2.626	0.01*	.44
	Erkek	71	7.88	1.06			
Maneviyat değerleri	Kadın	68	7.50	1.70	2.380	0.02*	.40
	Erkek	71	6.76	1.96			
Materyalisttik değerler	Kadın	68	6.93	1.38	2.977	0.00*	.50
	Erkek	71	6.06	2.02			
İnsan onuru	Kadın	68	8.42	.96	1.615	0.11	
	Erkek	71	8.11	1.28			
Romantik değerler	Kadın	68	6.79	1.65	0.365	0.72	
	Erkek	71	6.68	1.99			
Özgürlük	Kadın	68	8.37	.93	0.316	0.75	
	Erkek	71	8.32	.87			
Fütüvvet/cesaret	Kadın	68	7.96	1.22	0.257	0.80	
	Erkek	71	7.90	1.28			
İnsani değerler	Kadın	68	7.98	.73	2.635	0.01*	.46
	Erkek	71	7.62	.84			

Tablo 3'e göre, cinsiyetlere göre öğrencilerin insani değerler ölçeğinin bütününden ve alt boyutlarından aldıkları puanlar incelendiğinde, hem kadın öğrencilerin hem de erkek öğrencilerin puanlarının ölçekte belirlenen ortalama değerlerin üzerinde olduğu görülmektedir. Ancak, kadın öğrencilerin ortalamasının erkek öğrencilerden daha yüksek olduğu görülmektedir. Bu farkın istatistiksel olarak anlamlı olup olmadığı incelendiğinde, kadın ve erkek öğrencilerin toplumsal değerler ($p=0.10$), insan onuru ($p=0.11$), romantik değerler ($p=0.72$), özgürlük ($p=0.75$) ve fütüvvet/cesaret ($p=0.80$) alt boyutlarındaki puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farkın olmadığı görülmektedir. Ancak kadın ve erkek öğrencilerin kariyer değerleri ($p=0.03$), entelektüel değerler ($p=0.01$), maneviyat değerleri ($p=0.02$) ve materyalisttik değerler ($p=0.00$) alt boyutlarındaki puan ortalamaları arasında ise kadınlar lehine istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmuştur. Ayrıca insani değerler ölçeğinin bütünden alınan puanlar değerlendirildiğinde ise cinsiyetlere göre öğrencilerin insani değerler puan ortalamaları arasında kadınlar lehine istatistiksel olarak anlamlı bir farkın olduğu ifade edilebilir ($p=0.01$). Cinsiyetlere göre Cohen *d* etki büyüklüğü değeri değerlendirildiğinde, kadın ve erkek öğrencilerin kariyer değerleri, entelektüel değerler, maneviyat değerleri, materyalisttik değerler ve insani değerler ölçeğinin bütününden ortalama puanları arasındaki fark için etki büyüklüğünün ortalama düzeyde olduğu söylenebilir.

Tablo 3 incelendiğinde öğretmen adaylarının kariyer değerleri, entelektüel değerler, maneviyat değerleri, materyalisttik değerler ve ölçek toplamında insani değerlere sahip olma düzeyleri kadın öğretmen adaylarının lehine farklılaşması, kadın beden eğitimi öğretmeni adaylarının erkek beden eğitimi öğretmeni adaylarına göre söz konusu değerlere daha üst düzeyde sahip olduğunu göstermektedir. Öğretmen adaylarının cinsiyetlerine göre toplumsal değerler, insan onuru, romantik değerler, özgürlük ve fütüvvet/cesaret boyutlarında istatistiksel açıdan anlamlı bir şekilde farklılaşmadığı görülmüştür.

Tablo 4: Öğrencilerin Öğrenim Gördükleri Sınıf Düzeylerine Göre İnsani Değer Düzeyleri (n = 139)

		N	Ortalama	SS	F	p
Toplumsal değerler	1. sınıf	33	8.37	.69	1.033	0.38
	2. sınıf	39	8.31	.70		
	3. sınıf	38	8.09	.73		
	4. sınıf	29	8.13	1.03		
Kariyer değerleri	1. sınıf	33	7.97	1.11	0.160	0.92
	2. sınıf	39	7.88	1.02		
	3. sınıf	38	7.89	.99		
	4. sınıf	29	7.79	1.06		
Entelektüel değerler	1. sınıf	33	8.08	1.19	0.355	0.79
	2. sınıf	39	8.21	.74		
	3. sınıf	38	7.98	1.03		
	4. sınıf	29	8.06	.95		
Maneviyat değerleri	1. sınıf	33	7.57	1.90	1.464	0.23
	2. sınıf	39	7.31	1.66		
	3. sınıf	38	6.82	1.85		
	4. sınıf	29	6.77	2.08		
Materyalisttik değerler	1. sınıf	33	6.68	1.53	0.761	0.52
	2. sınıf	39	6.28	2.36		
	3. sınıf	38	6.73	1.17		
	4. sınıf	29	6.21	1.85		
İnsan onuru	1. sınıf	33	8.51	.99	1.323	0.27
	2. sınıf	39	8.38	1.25		
	3. sınıf	38	8.01	1.08		
	4. sınıf	29	8.17	1.21		
Romantik değerler	1. sınıf	33	6.50	1.90	1.091	0.36
	2. sınıf	39	6.44	2.25		
	3. sınıf	38	7.00	1.54		
	4. sınıf	29	7.06	1.37		
Özgürlük	1. sınıf	33	8.39	.80	0.04	0.99
	2. sınıf	39	8.33	.89		
	3. sınıf	38	8.32	1.06		
	4. sınıf	29	8.33	.83		

Fütüvvet/cesaret	1. sınıf	33	7.89	1.30	0.194	0.90
	2. sınıf	39	7.89	1.36		
	3. sınıf	38	7.88	1.18		
	4. sınıf	29	8.09	1.14		
İnsani değerler	1. sınıf	33	7.90	.81	0.639	0.59
	2. sınıf	39	7.82	.77		
	3. sınıf	38	7.73	.72		
	4. sınıf	29	7.72	.96		

Tablo 4’de öğrenim gördükleri sınıf düzeylerine göre öğrencilerin insani değerler ölçeğinin bütününden aldıkları puanlar incelendiğinde, sınıf düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farkın olmadığı görülmektedir ($p=0.59$). Aynı zamanda sınıf düzeylerine göre insani değerlerin alt boyutları (toplumsal değerler ($p=0.38$), kariyer değerleri ($p=0.92$), entelektüel değerler ($p=0.79$), maneviyat değerleri ($p=0.23$), materyalistik değerler ($p=0.52$), insan onuru ($p=0.27$), romantik değerler ($p=0.36$), özgürlük ($p=0.99$), fütüvvet/cesaret ($p=0.90$)) incelendiğinde, sınıf düzeylerine göre öğrencilerin puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farkın ortaya çıkmadığı görülmektedir. Sonuç olarak hem ölçeğin bütününde hem de ölçeğin alt boyutları incelendiğinde öğretmen adaylarının sınıf düzeylerine göre insani değerlere sahip olma düzeylerinin farklılık göstermediği diğer bir ifade ile benzer düzeyde olduğu söylenebilir.

TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

Anadolu Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği bölümünde öğrenim gören öğrencilerin insani değer düzeylerinin cinsiyetlerine ve sınıf düzeylerine göre farklılaşıp farklılaşmadığını incelemek amacıyla yapılan bu çalışmada şu sonuçlara ulaşılmıştır:

Araştırmaya katılan Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği bölümü öğrencilerinin insani değerlere sahip olma düzeylerinin ortalamasının üzerinde olduğu, diğer bir ifade ile öğrencilerin insani değerlerinin iyi düzeyde olduğu söylenebilir. Öğrencilerin insani değerler ölçeğinin alt boyutlarından aldıkları puanlar değerlendirildiğinde en fazla özgürlük, insan onuru, toplumsal ve entelektüel değerlere en az ise romantik ve materyalistik değerlere önem verdikleri sonucuna ulaşılmıştır.

Araştırmadan elde edilen bu bulgu, çeşitli araştırmacılar tarafından da desteklenmektedir. Bu araştırmalardan biri Bacanlı tarafından 1999 yılında gerçekleştirilmiştir. Üniversite öğrencileri üzerinde gerçekleştirdiği araştırmasının sonucunda, öğrencilerin öncelikle kişisel sonra da toplumla ilgili değerleri benimsedikleri, buna karşın otorite ve sosyal güç sahibi olmak istemedikleri ve zengin olmayı önemsemediklerini belirlemiştir. Bir diğer araştırma ise Çileli ve Tezer (1998)’in araştırmasına göre en önemli değer olarak özgürlük değeri bulunmuştur. Aydın (2003), gençlerin değer algısı üzerine yaptığı çalışmada, özgürlük, kendine saygı ve insan hakları gibi değerlerin daha ön planda olduğu, zenginlik ve değişik hayat gibi değerlerin ise daha geri planda olduğu sonucu ortaya çıkmıştır. Aktepe ve Yel’in (2009) ilköğretim öğretmenleri üzerinde gerçekleştirdikleri araştırmanın sonucunda, öğretmenlerin en fazla önemsedikleri değerlerin toplumsal adalet, ulusal güvenlik, eşitlik gibi değerlerin olduğu en az önemsedikleri değerlerin ise zengin olmak, güç sahibi olmak, otorite sahibi olmak olduğunu belirtmişlerdir. Coşkun ve Yıldırım (2009) üniversite öğrencilerinin değer yargılarının incelenmesi üzerine yaptıkları araştırmanın sonucunda, üniversite öğrencilerinin değer düzeylerinin oldukça yüksek olduğu görülmüştür. Sarıcı Bulut (2012), yaptığı çalışmada en az tercih edilen on değeri; zengin olmak, insanlar tarafından benimsenmek, otorite sahibi olmak, zevk gibi değerler olarak belirlemiştir. Keskin ve Sağlam (2014) sınıf öğretmenleri üzerinde yaptıkları araştırmanın sonucunda, sınıf öğretmeni adaylarının en fazla önem verdikleri değerlerin insan onuru ve özgürlük olduğunu, romantik ve materyalistik değerlerin ise daha az önemli olduğunu belirlemişlerdir. Araştırma sonuçlarının gösterdiği gibi, bu çalışmada elde edilen öğretmen adaylarının en fazla tercih ettikleri değerlerin özgürlük, insan onuru ve toplumsal değerler olduğu en az tercih edilen değerlerin ise materyalistik değerler olduğu bulgusunu destekler nitelikte sonuçlar vermektedir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin cinsiyetlerine göre insani değerler ölçeğinin bütününden ve alt boyutlarından aldıkları puanlar incelendiğinde, hem kadın öğrencilerin hem de erkek öğrencilerin puanlarının ortalamasının üzerinde olduğu görülmektedir. Ancak, erkek öğrencilere göre, kadın öğrencilerin tüm insani değer boyutlarına daha fazla önem verdikleri görülmektedir. Bu farkın istatistiksel olarak anlamlı olup olmadığı incelendiğinde, kadın ve erkek öğrencilerin toplumsal değerler, insan onuru, romantik değerler, özgürlük ve fütüvvet/cesaret alt boyutları açısından anlamlı bir farklılığın olmadığı görülmektedir. Buna karşın kadın ve erkek öğrencilerin kariyer değerleri, entelektüel değerler, maneviyat değerleri ve materyalistik değerler alt boyutları açısından anlamlı bir fark bulunmuştur. Ayrıca insani değerler ölçeğinin bütününden alınan puanlar değerlendirildiğinde ise kadın ve erkek öğrencilerin insani değerler puan

ortalamaları arasında anlamlı bir fark bulunmuştur.

Araştırmadan elde edilen bu bulguyu destekleyen diğer araştırma bulguları şöyledir. Altunay ve Yalçınkaya (2011) ve Oğuz (2012) tarafından öğretmen adayları üzerinde yaptıkları araştırmalarının sonucunda, öğretmen adaylarının cinsiyetlerine göre, tüm değer alanlarında anlamlı farklılık gözlenmiştir. Çileli ve Tezer (1998)'in araştırmasının sonucunda, cinsiyet farklılığının değer tercihlerinde önemli bir etmen olarak kendini gösterdiğini belirtmişlerdir. Eser (2012) tarafından gerçekleştirilen araştırmanın sonucunda, kızların insani değer puanlarının erkeklerden daha yüksek olduğu görülmüştür. Coşkun ve Yıldırım'ın (2009) yaptıkları araştırmanın sonucunda, kız öğrencilerin değer düzeylerinin erkek öğrencilerinkinden yüksek olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Memiş ve Gedik (2010) tarafından sınıf öğretmenleri üzerinde yaptığı araştırmanın sonucunda, kadın sınıf öğretmenlerinin değerlere önem verme düzeylerinin erkeklere oranla genelde daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Güngör (2010), kadın ve erkeklerin değer algısındaki farklılığının biyolojik farklılıklardan ziyade kültürel farklılıklardan kaynaklanabileceğini savunmaktadır. Kültürel farklılıklara bağlı olarak toplumun kadına ve erkeğe yüklediği anlama ve rollere bağlı olarak cinsiyet algısının değiştiği vurgulanmaktadır. Ayrıca bu araştırmadan elde edilen bulguyu, Göka'nın (2006) ifade ettiği Türk kültür yapısının itaat kültürü üzerine kurulu varsayımı ile açıklamak mümkündür. Türk kültür yapısında erkeklerin özerlik düzeyinin kadınların özerlik düzeyine göre daha yüksek olması varsayımından hareket edilecek olunursa bu bulgu bize, kadınların toplumsal ve ailevi değerleri içselleştirmesi konusunda erkeklerden daha fazla benimseyici olduklarını akla getirmektedir.

Araştırmadan elde edilen diğer bir bulgu da, öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıf düzeylerine göre insani değerlere sahip olma düzeylerinde hem ölçeğin bütünü hem de alt boyutları açısından anlamlı bir farklılığın gözlenmediği görülmüştür. Bu sonuca göre üniversite birinci, ikinci, üçüncü ve dördüncü sınıf öğrencilerinin değer düzeylerinin anlamlı düzeyde farklı olmaması, öğretmen adayları arasında homojen bir yapının olduğunu göstermektedir. Aynı zamanda bu sonuca göre, dört yıllık üniversite eğitimi sonrasında öğretmen adaylarının sahip olduğu değerler arasında farklılığın olmaması, üniversiteye yeni gelen öğrenciyle benzer değerlere sahip olmaları, üniversite eğitiminin değerlerin değişmesinde etkili olmadığı, tam tersine sahip oldukları değerleri koruyucu nitelikte olduğu sonucunu doğurmaktadır. Araştırmadan elde edilen bu bulgu, Eser (2012) tarafından yapılan çalışmada, öğrencilerin insani değerler düzeylerinin sınıflarına göre incelenmesinde, anlamlı farklılık görülmemiştir bulgusu ile paralellik göstermektedir. Ayrıca Coşkun ve Yıldırım'ın (2009) sınıf düzeyi değişkenine göre öğrencilerin değer düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık olmadığı sonucuna ulaşmıştır. Sonuç olarak sınıf düzeylerindeki farklılığın öğrencilerin insani değerlere sahip olma düzeylerinde herhangi bir farklılık yaratmadığı benzer düzeyde olduğu söylenebilir.

Sonuç olarak, öğretmen adayları en çok özgürlük, insan onuru, toplumsal değerler ve entelektüel değerler gibi değerleri tercih ederlerken en az ise aşk, eş/sevgili, istek ve arzuların doyurulması anlamına gelen zevk gibi değerleri içeren romantik değerler ile para, mal/mülk ve statü gibi değerleri içeren materyalistik değerleri tercih ettikleri tespit edilmiştir. Ayrıca kadınların erkeklere göre insani değerlere daha fazla önem verdikleri görülmüştür. Öğretmen adaylarının sınıf düzeylerine göre önem verdikleri insani değerler arasında herhangi bir farklılığın ortaya çıkmadığı tespit edilmiştir.

Bu araştırma, Anadolu Üniversitesinde öğrenim gören Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği bölümü öğrencileri ile yürütülmüştür. Çalışmanın Türkiye genelindeki diğer üniversitelerin Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği bölümlerinde öğrenim gören öğrencilerin de dâhil edilerek karşılaştırma çalışmalarının yapılması önemli katkılar sağlayacağı düşünülmektedir. Bu araştırmada öğrencilerin sadece cinsiyet ve sınıf düzeyleri dikkate alınarak karşılaştırma çalışması yapılmıştır. Başka demografik özelliklerinde incelendiği araştırmalar da desenlenebilir.

KAYNAKÇA

- AKTEPE, Vedat ve YEL, Selma (2009). "İlköğretim Öğretmenlerinin Değer Yargılarının Betimlenmesi: Kırşehir İli Örneği", *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, S. 7 C. 3, s. 607-622.
- ALTUNAY, Esen ve YALÇINKAYA, Münevver (2011). "Öğretmen Adaylarının Bilgi Toplumunda Değerlere İlişkin Görüşlerinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi", *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, S. 17 C. 1, s. 5-28.
- AYDIN, Mustafa (2003). "Gençliğin Değer Algısı: Konya Örneği", *Değerler Eğitimi Dergisi*, S. 1 C. 3, s. 121-144.
- BACANLI, Hasan. (1999). "Üniversite Öğrencilerinin Değer Tercihleri", *Eğitim Yönetimi Dergisi*, S. 20, s. 597-610.
- BAŞARAN, Fatma (1992). "The University Students' Value Preferences", *Araştırma Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Felsefe Bölümü Dergisi*, S. 14, s. 13- 25.
- BOSTROM, Kathleen L. (1999). *The Value-Able Child: Teaching Values at Home and School*, Addison-Wesley Educational Publishers Longman Inc.
- BROPHY, Jere ve GOOD, Thomas L. (1984). *Teacher Behavior and Student Achievement*, Michigan State University, Published by the Institute for Research on Teaching, Occasional paper no. 73
- COHEN, Jacob (1988). *Statistical Power Analysis for the Behavioral Sciences*, New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates Publishers.
- COŞKUN, Yemliha ve YILDIRIM, Adem (2009). "Üniversite Öğrencilerinin Değer Düzeylerinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi", *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, S. 1 C. 6, S. 311-328.
- ÇALIŞKUR, Ayşem, DEMİRHAN, Ayşe ve BOZKURT, Serdar (2012). "Değerlerin Belirli Meslek Alanları ve Demografik Değişkenlere

- Göre İncelenmesi", *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, S. 17 C. 1, s. 219-236.
- ÇİLELİ, Meral ve TEZER, Esin (1998). "Life and Value Orientations of Turkish University Students", *Adolescence*, S. 129 C. 33, s. 219-224.
- DICKINSON, Donald J. (1990). "The Relation Between Ratings of Teacher Performance and Student Learning", *Contemporary Educational Psychology*, S. 15, s. 142-152.
- DILMAÇ, Bülent ve ARICAK, Osman Tolga (16-18 Kasım 2012). *Değerler Ölçeği Geçerlilik ve Güvenirlik Çalışması*, İstanbul: 2. Uluslararası Değerler Eğitimi Sempozyumu.
- ESER, Ahmet (2012). *İlköğretim Öğrencilerinin İnsani Değer Düzeyleri ile Çevresel Tutumları Arasındaki İlişki*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Üniversitesi.
- FRIEDMAN, Batya, KAHN, Peter ve BORNING, Alan (2006). Value Sensitive Design and Information Systems. *Human-Computer Interaction In Management Information Systems: Foundations*. In I. P. Zhang, and D. Galletta (Editörler). s. 348-37. New York: M.E. Sharpe.
- GÖKA, Erol (2006). *Türk Grup Davranışı*, Ankara: Aşina Kitaplar.
- GÖKÇE, Orhan (1994). "Türk Gençliğin Sosyal ve Ahlaki Değerleri", *Ata Dergisi*, S. 1, s. 25-30.
- GÜNGÖR, Erol (2010). *Değerler Psikolojisi Üzerine Araştırmalar*, İstanbul: Ötüken Neşriyat.
- HÖKEKLLI, Hayati (2010). "Modern Eğitimde Yeni Bir Paradigma: Değerler Eğitimi", *Eğitime Bakış Dergisi*, S. 6 C. 18, s. 4-10.
- KAYIR, Gökhan (2011). *Ortaöğretim Öğrencilerinin Değer Algularının İncelenmesi: Eskişehir İli Örneği*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Eskişehir: Osmangazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı.
- KESKİN, Ummuhan ve SAĞLAM, H. İbrahim (2014). "Sınıf Öğretmeni Adaylarının İnsani Değerlere Sahip Olma Düzeylerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi", *Sakarya University Journal of Education*, S. 4 C.1, s. 81-101.
- KUŞDİL, M. Ersin ve KAĞIÇIBAŞI, Çiğdem (2000). "Türk Öğretmenlerin Değer Yönelimleri ve Schwartz Değer Teorisi", *Türk Psikoloji Dergisi*, S. 15 C.45, s. 59-76.
- MEMİŞ, Aysel ve GÜNEY GEDİK, Esmâ (2010). "Sınıf Öğretmenlerinin Değer Yönelimleri", *Değerler Eğitimi Dergisi*, S. 8 C. 20, s. 123-145.
- OĞUZ, Ebru (2012). "Öğretmen Adaylarının Değerler ve Değerler Eğitimine İlişkin Görüşleri", *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, S. 12 C. 2, s. 1309-1325.
- ÖZDEN, Yüksel (1999). *Eğitimde Dönüşüm, Eğitimde Yeni Değerler*, Ankara: Pegem Yayıncılık, 2.Baskı.
- ROKEACH, Milton (1973). *The Nature of Human Values*, New York: The Free Press.
- SARICI BULUT, Safiye (2012). "Gazi Eğitim Fakültesi Öğrencilerinin Değer Yönelimleri", *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, S. 3 C. 1, s. 216-238.
- SCHWARTZ, Shalom H. (1994). "Are There Universal Aspects in the Structure and Contents of Human Values?", *Journal of Social Issues*, S. 50 C. 4, s. 19-45.
- TÜRK DİL KURUMU (TDK) (2010). *Türkçe Sözlük*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayını.
- YALMANCI, Semra (2009). *Öğretmen Adaylarının Değer Yönelimlerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Zonguldak: Zonguldak Karaelmas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Programları ve Öğretim Anabilim Dalı.